

ENTREVISTA

Entrevista a Koldo Tellitu: presidente da Confederación de Ikastolas (Euskal Herriko Ikastolak)

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN

ISSN: 1132-8932

Páx. 42-45

Entrevista realizada por

Uxía Bolaño Amigo

Co-directora da RGE

mariaeugenia.bolano@usc.es

Entrevista realizada o 29 de xullo de 2020

No marco da súa visita a Galiza e ao *Proxecto Educativo Semente* realizada hai uns meses, conversamos con Koldo Tellitu, presidente de *Ikastolen Elkarte*, entidade que coordina o traballo en rede das ikastolas, escolas vascas de inmersión lingüística.

A constitución da Confederación de Ikastolas supuxo un punto de inflexión de grande importancia na organización das ikastolas, mais que outros fitos destacaría como máis relevantes desde o seu nacemento?

As ikastolas emerxen nos inicios da década dos 60, coincidindo cos últimos anos da ditadura franquista, por iniciativa popular, de man de nais, pais e cidadáns que procuran a recuperación e normalización do euskera e da cultura vasca a través dunha educación non alicerzada nin na relixión nin en sistemas pedagóxicos retrógrados (bo exemplo desta cuestión é que as primeiras ikastolas que nacen, fano como únicos centros mixtos existentes naquel entón en Euskal Herria). Deste modo, medran “dende o pobo e para o pobo”, movidas por “xente de acción”, militantes e persoas que aprenderon facendo.

Partindo destes preceptos, fundamentalmente poñería de relevo tres grandes fitos dende o seu nacemento: un primeiro momento no que xorden ikastolas en practicamente todas as vilas de Euskal Herria e se trazan os primeiros pasos, coas circunstancias marcadas pola Lei Xeral de Educación de 1970. Un segundo tempo politicamente moito máis complexo, no ano 93, coa Lei de Escola Pública Vasca, que chega tras varios intentos de que as ikastolas sexan recoñecidas como unha terceira rede de escolarización. No entanto, coa denominada Lei Buesa o que se pretendía particularmente era que as Ikasto-

las pasasen a formar parte do que a Administración comprende como tecido “público”, e así aconteceu nalgúns casos, maioritariamente naqueles nos que a situación económica era moi comprometida. Isto levou a un debate ideolóxico moi forte que algunhas persoas teñen caracterizado como unha controversia entre o “público” e o “popular”, mais eu considero que non podemos analizar aquela época sen termos presente o Pacto de Ajuria Enea (Acordo para a Normalización e Pacificación de Euskadi). O terceiro fito situárase xa no ano 2009, cando no Congreso de Ikastolas celebrado decidimos asociar todas as ikastolas á organización central, facendo que esta gañase forza. Así, conformamos unha sociedade cooperativa europea na que se integran as ikastolas de todos os territorios de Euskal Herria en igualdade de dereitos e condicións, o que nos dá moita máis forza en todos os ámbitos, tamén no pedagóxico, alén de e reforzar a idea nacional.

Trasladándonos agora ao momento actual, tras este breve percorrido histórico, en que situación se atopa a organización que representa?

Actualmente atopámonos nun momento moi bo, pois contamos co número de ikastolas máis elevado do noso percorrido: aproximadamente 111, con 60.000 alumnas/os matriculadas/os e arredor de 5.500 traballadoras/es; aínda, nos últimos tempos, podería destacar que se triplicou o número de alumnado en Iparralde.

Alén do que respecta a estes aspectos de carácter máis ben cuantitativo, no que se refire ao cualitativo valoro que estamos encamiñando exitosamente varios dos grandes retos que nos temos proposto, como pode ser o Euskal Curriculum, que é unha aposta nosa desde os anos 90 e que consideramos fundamental para conformar

un sistema educativo propio; e nisto destinamos moitos esforzos e traballos. Agora mesmo estamos na fase de pasar dos elementos teóricos aos prácticos, materializando o currículo nas aulas e conformando materiais pedagóxicos que consigan adaptalo. Neste currículo vasco outorgamos moita importancia ás competencias transversais, tratando de brindar ao alumnado medios e recursos para que logo poidan resolver como cidadáns calquera circunstancia que deban afrontar na vida. Outro elemento fundamental do currículo é a euskaldunización: estamos observando que, nos últimos dez anos, no sistema educativo vasco hai un retroceso en canto ao nivel de euskaldunización do alumnado, e para pór freo a este proceso estamos traballando de maneira intensa nas ikastolas. Precisamente en relación a este asunto estamos colaborando co resto dos organismos da contorna do euskera, porque algunhas intuicións temos no que respecta á perda de calidade na lingua en relación cos procesos de minoración e globalización, pero cremos que hai algo máis, e estamos nunha fase de investigar e de procurar novas solucións para que o alumnado sexa máis consciente e teña unha actitude moito máis propositiva.

No ámbito administrativo atopámonos nun período bastante tranquilo, a expensas do que continúe acontecendo coa Covid-19, mais as ikastolas están estabilizadas e case todas elas afrontaron reformas arquitectónicas para adaptarse ao seu crecemento. O feito de funcionar en rede, as interrelacións entre ikastolas e a comunicación permanente, permítenos aprender das boas prácticas en conxunto e poñer en marcha pilotaxes en aspectos pedagóxicos de vangarda, o que nos dá moi bo resultado. Creemos que isto repercute en que a nivel social sexamos unha voz cualificada e

recoñecida á hora de facer formulacións que atinxen ao sistema educativo no seu conxunto.

Particularmente, aludindo á euskaldunización do currículo, que elementos poñería de relevo?

O tratamento da nosa historia é un elemento chave. E non só desde a perspectiva de trasladar outra lectura ou visión, senón desde o propio analizar da nosa historia partindo dun punto de vista colectivo, recuperando voces e figuras tradicionalmente silenciadas, especialmente das mulleres. Partindo desta base, a

as expresións culturais do noso país, entre as que podo destacar o bertsolarismo, incorporado no ámbito curricular en 5º e 6º de Primaria para traballar a oralidade.

As ikastolas sitúanse nun espazo comunitario e popular que rompe coa tradicional dicotomía público-privado, que destacaría desta vía?

Considero que o modelo autosexestionado e comunitario das ikastolas é necesario e imprescindible porque o ensino público, tanto no estado español como no francés, conta cunha

cunha organización democrática na que participan todas/os as/os axentes da comunidade; apostamos por unha educación para todas e todos; non se reparten dividendos e ninguén se lucra co seu funcionamento; en caso de que se disolvesen todo o noso patrimonio pasaría a mans da Administración; as nosas contas son transparentes e están accesíbeis tanto á Asemblea como á Administración... desde esta perspectiva, consideramos que deberíamos ter un tratamento público. Isto fai-nos considerar que dentro do servizo público da Administra-

“O modelo autosexestionado e comunitario das ikastolas é necesario e imprescindible”.

nosa aposta veu da man da editorial Elkar e do traballo con Kaxiporreta, cos pallasos Pirritx e Porrotx, xerando materiais que explican de modo sinxelo e amábel ao alumnado a historia de Euskal Herria. Isto inclúe libros, xogos... e incluso un filme de debuxos animados que puidemos estrear este ano, todo coa vontade de contar a historia desde a súa complexidade, ampliando os puntos de vista e con carácter didáctico. Tamén procuramos traballar sempre noutros ámbitos poñendo en valor

formulación moi semellante: centralizado, moi centrado na figura funcional, con decisións de carácter moi globalista e, sobre todo, nas que a noción de “público” se relaciona basicamente coa titularidade, en tanto que propiedade da Administración. Nós avogamos por outro discurso, vixente ademais noutros países europeos, que aposta por asumir que a un centro público defíneo o servizo que realiza. Nesta liña, desde as ikastolas desenvolvemos un servizo público en tanto que contamos

ción podería haber centros que non sexan da súa titularidade e que estean rexidos como unha cooperativa. A modo de exemplo, en Iugoslavia a meirande parte de centros educativos constituíanse como cooperativas dependentes das cooperativas de industria de cada zona. Ao noso parecer, é unha fórmula que permite a democracia directa e a plena participación. Hai algo máis público que isto? O que hoxe en día maioritariamente se define como público por parte do estado francés

ou español parécenos máis público? Como xa se preguntaba hai anos Fernández Enguita nun dos seus textos... é pública a escola pública? Os centros educativos que hoxe en día se din públicos contan con subcontratacións para servizos fundamentais como a limpeza ou o comedor, cuestión que non acontece nas ikastolas. A partir destas e doutras reflexións, consideramos que poderíamos formar parte do barco da ensinanza pública co noso modelo de xestión; agora ben, estamos totalmente en contra de que centros que segreguen por sexos ou por cuestións económicas (limitando o acceso por este motivo), con fins lucrativos, con xestión non democrática e non asemblearia, entre outras cuestións, sexan considerados públicos ou concertados. É un grande erro e perversión tentar xuntar no mesmo feixe todo o que non se sitúa baixo o paraguas da Administración como "non público", porque non ten nada que ver.

No ano 2019 Ikastolen Elkar-tea subscribiu a alianza co Proxecto Educativo Semente, cal é a finalidade deste acordo?

Tendo en común a defensa das linguas minoradas, sistemas educativos propios e un modelo

educativo autoxestionado, entre outros aspectos e salvando as distancias, vimos na Semente un modelo con moitas semellanzas. Pareceunos unha oportunidade moi interesante poder traballar en común e compartir. Así, valoro que paulatinamente poderemos ir construíndo proxectos conxuntamente a todos os niveis. Na Semente trabállanse moi ben todas as cuestións culturais, as relacións cos centros sociais, a presenza da regueifa... para nós tamén é interesante aprender disto; e viceversa, para a Semente certos aspectos organizativos ou mesmo pedagóxicos poden resultar de interese. Ao mesmo tempo, pretendemos fornecer un espazo de debate para abordar cuestións como as reformas legislativas que nos trae a LOMLOE, valorar modos de traballar no ámbito lingüístico (sempre tendo presente as particularidades de cada contexto), entre outras. Traballar en común é a nosa vocación, e exceder os nosos límites xeográficos, ao ver que existía precisamente esa "semente" en común, é unha forte vontade.

Como valoraría a situación lingüística nos panoramas educativos galego e vasco actualmente e que retos trazaría para o futuro?

En Euskal Herria partimos do sistema de modelos lingüísticos que quizais hai vinte anos puido ter algún sentido, mais co paso do tempo apreciamos que isto non deu resultados destacábeis. Na Galiza aprecio que a situación no eido educativo é máis irregular; existe un maior voluntarismo, dependendo a cuestión lingüística maioritariamente das vontades individuais das/os docentes e do arbitrio de cada centro e contexto. Valoro que isto, igual que en Euskal Herria, esixe dunha nova formulación baixo un modelo único de inmersión lingüística. O sistema educativo está conseguindo que teñamos alumnado que comprende vasco e que o pode utilizar para manter unha conversa moi básica, mais que non ten facilidade para facelo con maior solvencia; e cando isto é preciso, volta ao español. Para moitas familias isto é suficiente, e considero que isto é un problema que só ten como posíbel solución un modelo de inmersión lingüística único; este debería ser un reto fundamental. ■